

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 338.24:005.334:327.5

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.48-13>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ПРІОРИТЕТИ

TRANSFORMATION OF FACTORS INFLUENCING ECONOMIC SECURITY: CONTEMPORARY TRENDS AND MANAGERIAL PRIORITIES

Яременко О.Ф.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Хмельницький національний університет

Yaremenko Oksana

Khmelnytskyi National University

Економічна безпека держави у XXI столітті зазнає суттєвої трансформації під впливом глобалізаційних, геополітичних, технологічних, екологічних та соціально-демографічних чинників. Стаття присвячена дослідженню сучасних тенденцій у трактуванні факторів економічної безпеки та управлінських підходах до її забезпечення. Показано перехід від традиційної орієнтації на макрофінансові показники до багатовимірної концепції, що охоплює цифрову та енергетичну стійкість, розвиток людського капіталу та інституційну резилієнтність. Виявлено ключові виклики: зростання залежності від глобальних ланцюгів постачання, кіберзагрози, дефіцит критичних ресурсів, демографічні зміни та воєнні ризики. Узагальнено трансформацію механізмів економічної безпеки – від реактивного управління до превентивних стратегій, заснованих на ризик-орієнтованому прогнозуванні, цифровій аналітиці та міжнародному партнерстві.

Ключові слова: економічна безпека, глобалізація, геополітичні ризики, фінансова резилієнтність, кіберзагрози, критичні ресурси, управління ризиками.

Economic security has become one of the central categories of modern economic thought and practice. It reflects not only the ability of national economies to withstand crises but also their long-term capacity to remain resilient, innovative, and competitive under turbulent conditions. In today's global environment, economic security cannot be reduced to a single dimension such as fiscal stability or low inflation; rather, it must be understood as a comprehensive framework encompassing technological development, environmental sustainability, institutional effectiveness, energy diversification, and human capital formation. The article argues that globalization, once regarded as a driver of prosperity, now reveals fragmentation and vulnerability: supply chains are disrupted, trade is constrained by geopolitical factors, and interdependence generates both benefits and systemic risks. Against this backdrop, economic security can be defined as the ability to anticipate threats, adapt to uncertainty, and pursue sustainable development goals. A growing challenge is the digital transformation of economies. The spread of artificial intelligence, cloud technologies, and digital financial systems creates new opportunities but also heightens cyber threats, data breaches, and risks to digital sovereignty. Another pressing issue is climate change and the energy transition. Countries are compelled to redesign industrial policies, secure access to critical raw materials, and integrate renewable energy to reduce vulnerability to external shocks. Demographic shifts and brain drain further complicate the situation, requiring flexible labor market policies, investment in education, and incentives for innovation. The article emphasizes that effective economic security cannot exist without strong institutions capable of risk monitoring, transparent regulation, and cooperation with international partners. For countries exposed to systemic shocks, including Ukraine, economic security functions both as a survival mechanism and as a geopolitical asset, enabling reconstruction, integration into regional structures, and alignment with sustainable development paradigms. Thus, the concept evolves into a strategic category that unites resilience, adaptability, inclusiveness, and sustainability in a holistic framework.

Keywords: economic security, globalization, geopolitical risks, financial resilience, cyber threats, critical resources, risk management.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної нестабільності категорія економічної безпеки набуває виняткової актуальності. Традиційно її визначали через систему базових макроекономічних індикаторів – рівень інфляції, обсяги державного боргу, сальдо платіжного балансу чи показники бюджетної збалансованості. Однак досвід останніх десятиліть засвідчив, що подібне вузьке трактування є недостатнім для адекватного відображення багатовимірності та динаміки викликів, які стоять перед національними економіками. Сучасні тенденції світового розвитку демонструють загострення структурних суперечностей глобалізації: з одного боку, інтернаціоналізація виробництва та фінансів створила умови для прискорення економічного зростання, з іншого – сформувала нові вразливості, пов'язані з розривами у глобальних ланцюгах постачання, залежністю від зовнішніх ресурсів, зростанням геополітичної напруги та посиленням протекціонізму.

Окремим фактором дестабілізації виступає цифровізація економічних процесів. Використання штучного інтелекту, хмарних сервісів, фінансових технологій підвищує ефективність господарювання, але водночас посилює ризики кіберзагроз, витоку даних та втрати цифрового суверенітету. Не менш вагомим є екологічний вимір: кліматичні зміни, енергетичний перехід і зростання дефіциту критичної сировини актуалізують потребу у диверсифікації джерел постачання, розвитку відновлюваної енергетики та запровадженні нових індустріальних політик.

Особливої ваги проблема економічної безпеки набуває для країн, що перебувають у стані військово-політичної турбулентності, зокрема для України. У цьому контексті економічна безпека постає не лише як передумова внутрішньої стабільності, а й як геополітичний інструмент виживання, відновлення та інтеграції до регіональних і глобальних структур. Попри очевидну актуальність, у наукових дослідженнях і практиці державного управління все ще бракує уніфікованих підходів до її визначення, вимірювання та забезпечення. Це зумовлює необхідність формування комплексного концептуального бачення економічної безпеки, здатного інтегрувати традиційні та новітні фактори впливу, враховувати ризикоорієнтовані методи управління й орієнтуватися на довгострокову стійкість та сталий розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика економічної безпеки та чинників її трансформації активно досліджується як зарубіжними, так і українськими науковцями. Значна частина сучасних праць акцентує увагу на багатовимірності цього поняття, що охоплює фінансові, інституційні, технологічні, соціальні та екологічні компоненти.

У працях Болдвіна Р. [1] розглянуто вплив глобалізаційних процесів та інформаційних технологій на формування нової моделі світової економіки. Автор доводить, що глибока інтеграція у глобальні ринки створює не лише можливості для розвитку, а й підвищує вразливість до зовнішніх шоків. Родрік Д. [3] підкреслює кризу «гіперглобалізації» та наголошує на потребі перегляду традиційних підходів до співвідношення відкритості та протекціонізму.

Фінансова складова економічної безпеки відображена у працях Аллена Ф., Бека Т. та Карлетті Е. [12], які аналізують регуляторні механізми фінансової стабільності, та Классенса С., Кодреса Л. [13], котрі досліджують системні ризики та наслідки глобальних фінансових криз. У доповідях МВФ [16] приділено увагу проблемам забезпечення стійкості фінансових систем в умовах зростання геоекономічної напруги.

Цифровий вимір проблеми отримав розвиток у роботах Кухара С., Кравчик Ю., Бречка О. [4], де досліджено вплив цифрової трансформації на економічну безпеку підприємств. Араухо М. С. д., Мачадо Б. А. С., Пассос Ф. У. [5] та Цавара В., Васіліадіс С. [6] аналізують феномен кіберстійкості як критичного елементу економічної безпеки, а у звітах Світового економічного форуму [21] акцентовано на потребі міжнародної координації у протидії новим загрозам у кіберпросторі.

Окремий напрям досліджень становить питання резильєнтності глобальних ланцюгів постачання. Шмітц А., Беккер Р., Мюллер Т. [7] наголошують на важливості диверсифікації поставок і розвитку цифрових рішень для підвищення стійкості логістичних систем. Подібні ідеї підтримано в аналітичних матеріалах ОЕСР [19], де запропоновано інструменти адаптації ланцюгів постачання до кризових умов.

Міграційні процеси та проблема «витоку мізків» досліджуються у працях Мохамеда С. А. Ф., Амер Г. А., Абдель Фаттаха К. [11], які визначають негативний вплив втрати висококваліфікованих кадрів на розвиток економіки. Вега-Муњос А., Гонсалес-Гомес-дель-Міньо П., Контеррас-Барраса Н. [10] та Діссанаяке П. [9] розглядають міграцію як суперечливий фактор, що може одночасно послаблювати економіку країни походження та створювати потенційні можливості через трансфер знань і фінансові перекази.

У вітчизняній науковій літературі проблематику економічної безпеки висвітлюють Буряк П. Ю. [14], який аналізує особливості забезпечення фінансової стійкості України в умовах війни, та Безверщенко Я., Гангулі І., Талавера О., Городніченко Я. [15], що обґрунтовують ключову роль людського капіталу та інновацій у підвищенні економічної резильєнтності держави.

Загалом проведений огляд свідчить, що наявні дослідження пропонують широкий спектр

підходів – від макроекономічних і фінансових до інституційних, технологічних і соціально-гуманітарних. Водночас бракує інтегрованої концептуальної моделі, здатної синтезувати різні напрями у єдину систему забезпечення економічної безпеки. Це визначає актуальність подальшого наукового пошуку, спрямованого на формування комплексних підходів до зміцнення економічної стійкості в умовах глобальних трансформацій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний науковий доробок у сфері економічної безпеки, досі недостатньо розкритими залишаються питання її комплексної трансформації під впливом сучасних глобальних чинників – цифровізації, кіберзагроз, кліматичних змін, енергетичного переходу та міграційних процесів. У наявних дослідженнях переважають фрагментарні підходи, що зосереджуються переважно на фінансовій чи інституційній складовій, тоді як взаємозв'язок різних груп факторів та їхній сукупний вплив на стійкість національної економіки потребує подальшого аналізу. У цій статті основну увагу зосереджено на виявленні сучасних тенденцій трансформації факторів економічної безпеки, їхньому впливі на систему управлінських рішень, а також на пошуку концептуальних підходів до підвищення адаптивності економіки в умовах глобальної турбулентності.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення та систематизація сучасних тенденцій трансформації факторів економічної безпеки, обґрунтування їхнього впливу на економічну стійкість та формування пропозицій щодо підвищення адаптивності національної економіки. Для досягнення цієї мети необхідно відстежувати глобальні та внутрішні виклики, визначати ключові ризики й загрози, використовувати комплексний підхід до аналізу фінансових, інституційних, технологічних, екологічних та соціальних чинників, а також розробляти рекомендації для вдосконалення механізмів управління економічною безпекою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Український досвід має важливу практичну значущість для міжнародних досліджень: він свідчить, що в умовах гібридних загроз фінансово-інституційна стійкість стає не тільки економічним, але й геополітичним активом, що визначає здатність держави до виживання та відновлення у посткризовий період.

Метою статті є дослідження трансформацій факторів економічної безпеки в умовах глобалізаційних, геополітичних, технологічних та екологічних викликів, а також соціально-демографічних і фінансово-інституційних змін. Завдання полягає у систематизації наявних підходів, виявленні еволюції у трактуванні економічної безпеки – від зосередженості на фінансовій стабільності до багатовимірного підходу, що

включає resilience, цифрову безпеку, екологічну стійкість і людський капітал, – та в обґрунтуванні інтегрованої моделі управління.

Сучасна система економічної безпеки формується в умовах багатовимірних трансформацій, що зумовлені одночасною дією глобалізаційних, геополітичних, технологічних, екологічних та соціально-демографічних чинників. Якщо раніше домінував підхід, у межах якого економічна безпека розглядалася переважно через призму макроекономічної стабільності, то нині наукові та практичні дискусії дедалі більше акцентують на багатовекторності ризиків. Це пояснюється тим, що економіка стала значно інтегрованішою у світові ринки, а її вразливість визначається не лише внутрішніми параметрами, але й зовнішніми шоками – від перебоїв у глобальних ланцюгах постачання та енергетичних криз до кіберзагроз і масштабних міграційних.

Економічна безпека на макрорівні традиційно включала комплекс фінансових, соціальних, технологічних, екологічних та інституційних складових. Проте сучасні глобальні процеси зумовлюють зміну акцентів: фінансова стабільність уже не є домінантним критерієм, натомість ключового значення набувають здатність економіки до адаптації в умовах криз, цифрова стійкість та захист критичної інфраструктури, енергетична незалежність і розвиток людського капіталу. Це свідчить про перегляд парадигми економічної безпеки – від вузько фінансової до комплексно-резилієнтної, що поєднує класичні індикатори із сучасними вимірами стійкості та відновлюваності.

У цьому контексті доцільно розглянути трансформацію окремих факторів впливу на економічну безпеку.

По-перше, фінансова складова традиційно посідала центральне місце в системі економічної безпеки, ототожнюючись із контролем макроекономічних параметрів – рівня державного боргу, інфляції, бюджетного дефіциту та стабільності національної валюти. Такий підхід тривалий час залишався домінуючим, оскільки саме фінансові індикатори вважалися базовими для оцінки стійкості держави. Проте сучасні глобальні процеси засвідчують зміну логіки розуміння фінансової безпеки. Нині вона дедалі частіше трактується як фінансова резилієнтність – здатність фінансової системи витримувати зовнішні й внутрішні шоки, адаптуватися до нових умов та забезпечувати безперервність функціонування держави навіть у кризових обставинах [16]. Це означає, що поряд із класичними макропоказниками все більшої ваги набувають такі аспекти, як доступ до міжнародних фінансових ринків, можливість акумулювати ресурси у надзвичайних ситуаціях, а також захищеність від нових викликів – кіберризиків, фінансової фрагментації та глобальних криз ліквідності [17, 18].

В умовах повномасштабної війни в Україні фінансова безпека держави визначається не лише стабільністю макропоказників, а передусім здатністю забезпечувати стає фінансування оборонних і соціальних витрат, підтримувати функціонування банківської системи та інтегрованість у глобальні фінансові ринки. Міжнародна фінансова допомога, включно з підтримкою з боку ЄС, МВФ та Світового банку, виступає ключовим фактором короткострокової стабільності, але водночас створює залежність від зовнішніх донорів і їхніх політичних умов.

Трансформація глобалізаційних, геополітичних, технологічних, екологічних та соціально-демографічних чинників безпосередньо відображається на рівні економічної безпеки держав, змінюючи як її концептуальне трактування, так і практичні підходи до оцінювання.

По-друге, економічна безпека більше не зводиться лише до фінансової стабільності. Як зазначає Global Financial Stability Report [16], класичні макропоказники (рівень державного боргу, бюджетний дефіцит, інфляція) залишаються необхідними індикаторами, проте вони дедалі частіше доповнюються критеріями стійкості до кризових явищ, зокрема енергетичних та кібернетичних атак. У OECD [19] наголошується, що показники диверсифікації зовнішньої торгівлі та концентрації імпорту стали одними з ключових для вимірювання вразливості національних економік.

По-третє, зросла роль інституційної спроможності держави. У UNDP [20] підкреслюється, що здатність інституцій швидко адаптуватися до гібридних загроз, забезпечувати прозорість регуляторних процесів та підтримувати довіру до економічної політики є визначальним чинником стійкості. У випадку країн з низьким інституційним потенціалом навіть незначні зовнішні шоки можуть призвести до масштабних соціально-економічних криз.

По-четверте, особливого значення набув показник залежності від критичного імпорту. Згідно з даними Schmitz, Becker і Müller [7], високий рівень залежності від постачання енергоносіїв та високотехнологічних компонентів формує стратегічні вразливості. Це підтверджує і UNCTAD [8], наголошуючи, що дефіцит доступу до критичних ресурсів може призвести до зниження темпів економічного зростання та втрати позицій на глобальних ринках.

Нарешті, в умовах цифрової та екологічної трансформації важливим критерієм оцінки рівня економічної безпеки стає інноваційний потенціал та здатність до відновлення. За спостереженнями World Economic Forum [21], країни, що інвестують у кіберзахист, цифровізацію управлінських процесів і розвиток людського капіталу, демонструють значно вищу адаптивність до глобальних шоків. Це дає підстави стверджувати, що економічна безпека у XXI

столітті є багатовимірним феноменом, у якому фінансова стабільність поєднується з інституційною стійкістю, технологічною захищеністю та соціальною резиліентністю (здатність системи протистояти шокам, адаптуватися до них і відновлюватися після кризових подій, зберігаючи основні функції та забезпечуючи подальший розвиток).

Окремої уваги потребує залежність від критичних ресурсів, яка стала однією з визначальних загроз для економічної безпеки. Згідно з World Investment Report [8], світова економіка демонструє підвищену концентрацію у постачанні рідкоземельних металів, літію, кобальту та інших компонентів, необхідних для енергетичного переходу та цифрової трансформації. ЄС, США та Китай уже класифікують ці матеріали як «стратегічні», а перебої в їхньому постачанні розглядаються як фактор потенційних криз. У [7] наголошують, що країни-імпортери критичної сировини особливо вразливі до цінових коливань і геополітичних блокад, що формує довгострокові ризики для їхньої конкурентоспроможності та макроекономічної стійкості.

Ще одним ключовим процесом є зміна структури зайнятості, яка прямо впливає на економічну безпеку через ринок праці та людський капітал. За даними ILO та World Bank [22], поширення автоматизації та штучного інтелекту змінює характер робочих місць: зростає гіг-економіка (модель ринку праці, у якій переважає короткострокова, гнучка та нестандартна зайнятість, що часто здійснюється через цифрові платформи), посилюється поляризація між висококваліфікованими та низько кваліфікованими працівниками, а середній сегмент поступово скорочується. Крім того, демографічні тенденції – старіння населення в Європі та відтік молоді з країн, що розвиваються, – створюють додаткові виклики для відтворення трудових ресурсів. Як відзначають Vega-Muñoz et al [10], інституційна якість у сфері освіти та ринку праці стає визначальним чинником здатності держави адаптуватися до цих змін, а отже – забезпечувати довгострокову стійкість економічної безпеки.

Узагальнення проведеного аналізу дає змогу систематизувати трансформаційні зміни ключових факторів економічної безпеки (таблиця 1).

Виявлені трансформації факторів економічної безпеки безпосередньо впливають на характер та зміст механізмів її забезпечення. Якщо у класичному підході домінували традиційні інструменти державного регулювання – бюджетна та монетарна політика, антимонопольне регулювання, що мали на меті підтримання фінансової стабільності та макроекономічної рівноваги, – то в сучасних умовах їхня ефективність виявляється обмеженою. Як зазначається у звітах OECD [19] та World Economic Forum [21], багатовекторність ризиків

Таблиця 1

Трансформація факторів впливу на економічну безпеку

Фактор	Прояв	Наслідки для економічної безпеки
Глобалізаційні	Залежність від світових ринків; зростання ролі ТНК; інтеграція у глобальні ланцюги створення доданої вартості	Підвищена вразливість до зовнішніх шоків, транскордонне поширення криз
Геополітичні	Збройні конфлікти; санкції; регіональні блокади; зміни логістичних маршрутів	Фрагментація фінансової системи, перебудова торгівлі й логістики, зростання транспортних витрат
Фінансові	Макрофінансові показники (борг, дефіцит, інфляція); доступ до ринків капіталу; міжнародна допомога; фінансові інновації	Базовий рівень стійкості; здатність фінансувати розвиток та оборону; вразливість до зовнішніх донорів і кіберризиків
Технологічні	Цифровізація; big data; штучний інтелект; кіберзагрози	Нові інструменти управління ризиками, але й зростання уразливості фінансової та критичної інфраструктури
Екологічні та енергетичні	Кліматичні зміни; декарбонізація; енергетичний перехід; залежність від критичних ресурсів (літій, кобальт, рідкоземельні метали)	Ризики енергетичної залежності, коливання цін, стратегічна вразливість імпортерів критичної сировини
Соціально-демографічні	Масштабні міграційні процеси; «відтік мізків»; зміна структури зайнятості (автоматизація, гіг-економіка, демографічне старіння)	Втрата кваліфікованих кадрів, але й потенційний brain gain через діаспору; ризики для відтворення трудових ресурсів

Джерело: складено на основі [1; 3–15; 19]

вимагає переходу від вузько фінансової логіки до багаторівневих стратегій, де пріоритетними стають резилієнтність та адаптивність системи.

У цьому контексті система забезпечення економічної безпеки зазнає суттєвої трансформації інструментарію. Поряд із традиційними підходами все більшого значення набувають:

- механізми кіберзахисту та захисту критичної інфраструктури, що відповідають на зростання цифрових ризиків [21];
- системи моніторингу ризиків на основі цифрових платформ, які забезпечують раннє виявлення загроз та підвищують адаптивність до кризових ситуацій [20];
- партнерства з міжнародними інституціями (ЄС, Світовий банк, НАТО у сфері кіберзахисту), які створюють додаткові канали ресурсної підтримки та інтегрують національні системи у глобальні мережі безпеки [21].

Таким чином, відбувається зрушення від реактивного підходу, орієнтованого на подолання наслідків криз, до превентивного та адаптивного управління, заснованого на ризик-орієнтованому прогнозуванні, цифровій аналітиці та інституційній взаємодії на міжнародному рівні. Це означає, що економічна безпека дедалі більше виступає не лише як стабілізаційна, а й як стратегічна категорія розвитку.

Для наочності основні напрями трансформації інструментів економічної безпеки систематизовано у таблиці 2.

Трансформація інструментів забезпечення економічної безпеки свідчить про перехід від вузько фінансово-стабілізаційних рішень до

комплексних стратегій, де цифрові технології, міжнародні партнерства й превентивні підходи набувають провідного значення. При цьому традиційні інструменти не втрачають актуальності, але їх роль змінюється – вони стають основою, яку посилюють новітні механізми, зорієнтовані на довгострокову стійкість та адаптивність економіки.

Трансформація факторів і механізмів забезпечення економічної безпеки зумовлює зміни у самій системі її управління. Якщо раніше переважали централізовані моделі, орієнтовані на вертикальну ієрархію та домінування державних органів, то нині дедалі більше поширення отримують багаторівневі та мережеві підходи. Вони ґрунтуються на взаємодії державних структур, приватного сектору та громадянського суспільства, що дозволяє акумулювати ресурси та підвищувати гнучкість реагування на ризики.

Важливого значення набуває інституційний дизайн системи економічної безпеки, який передбачає інтеграцію економічної політики з національною безпекою. Такий підхід дозволяє забезпечити цілісність стратегічного управління та уникнути фрагментації рішень. В Україні цей процес набуває особливої ваги, оскільки в умовах війни забезпечення фінансової стабільності, стійкості енергетичної системи та захисту критичної інфраструктури безпосередньо пов'язані з оборонними потребами та міжнародною кооперацією.

Крім того, сучасне управління дедалі більше спирається на стратегічне планування та аналітику, засновану на даних (data-driven policy). Використання великих масивів даних, цифрових платформ моніторингу та прогнозних моделей

Таблиця 2

Трансформація інструментів забезпечення економічної безпеки

Тип інструментів	Традиційні інструменти	Нові/трансформовані інструменти	Наслідки для економічної безпеки
Фінансово-економічні	Бюджетна та монетарна політика; антимонопольне регулювання	Інституційна взаємодія з міжнародними партнерами (ЄС, МВФ, Світовий банк); механізми фінансової резилієнтності	Зміщення акценту з макрофінансової стабільності на здатність до відновлення та протидії зовнішнім шокам
Інфраструктурні	Контроль стратегічних галузей, державна підтримка критичних підприємств	Захист критичної інфраструктури, створення систем кіберзахисту	Зменшення вразливості від кібератак і фізичних загроз
Інформаційно-аналітичні	Статистичний моніторинг та макроекономічна звітність	Цифрові платформи моніторингу ризиків, big data, прогнозування	Раннє виявлення загроз, підвищення адаптивності до кризових ситуацій
Міжнародні	Торговельні угоди, участь у міжнародних організаціях	Партнерства у сфері безпеки та розвитку (НАТО - кіберзахист, Світовий банк - фінансова допомога, ЄС - інтеграція у стандарти)	Інтеграція національних систем у глобальні мережі, посилення ресурсної бази
Управлінські підходи	Реактивний підхід (усунення наслідків криз)	Превентивне та адаптивне управління (risk management, resilience)	Перехід від ліквідації наслідків до попередження та зниження ризиків

Джерело: складено на основі [4–7; 12–19; 21]

дозволяє підвищити точність оцінки ризиків і своєчасність управлінських рішень. У випадку України такі підходи реалізуються через цифровізацію урядових процесів («Дія», е-сервіси) та співпрацю з міжнародними партнерами у сфері кіберзахисту.

Нарешті, ключовим орієнтиром стає сталий та відновлюваний розвиток. Управління економічною безпекою вже не обмежується ліквідацією наслідків кризових явищ: воно спрямоване на формування адаптивних систем, здатних швидко відновлюватися після потрясінь, зберігаючи функціональність та забезпечуючи подальший розвиток. Як зазначають дослідження, саме інтеграція принципів резилієнтності у стратегічне управління визначає успішність держав у довгостроковій перспективі. Для України ця трансформація особливо критична: поєднання воєнних викликів, необхідності відбудови та інтеграції в ЄС потребує управлінської моделі, яка поєднує адаптивність, резилієнтність і стратегічне бачення.

Висновки. Економічна безпека у XXI столітті дедалі більше формується як багатовимірне

явище, що визначається одночасною дією фінансових, глобалізаційних, геополітичних, технологічних, екологічних та соціально-демографічних чинників. Вона еволюціонує від розуміння як макрофінансової стабільності до концепції комплексної резилієнтності, що охоплює здатність системи адаптуватися, протистояти та відновлюватися після криз. Український кейс підтверджує, що в умовах війни економічна безпека набуває стратегічного значення, інтегруючи економічні та воєнні виміри, а також визначає перспективи відновлення й інтеграції у європейський простір.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці інтегрованої моделі управління економічною безпекою, яка поєднує класичні індикатори з новітніми вимірами стійкості; вивченні впливу цифрових технологій та штучного інтелекту на управління ризиками; а також у поглибленому аналізі ролі міжнародних партнерств і державно-приватних альянсів у забезпеченні довгострокової стабільності та відновлюваності економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Baldwin R. The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization. Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, 2016. 344 p. URL: <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674237841>
2. OECD. OECD Economic Outlook 2021. Paris : OECD Publishing, 2021. 260 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/66c5ac2c-en>
3. Rodrik D. What's Next for Globalization? Project Syndicate. 2023. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/failure-of-hyper-globalization-creates-need-for-new-economic-narrative-by-dani-rodrik-2023-03>
4. Kukhar S., Kravchuk Yu., Brechko O. Digital Transformation and Economic Security of Enterprises. *Journal of Security Studies*. 2023. Vol. 5(2). P. 45–59.

5. Araujo M. S. d., Machado B. A. S., Passos F. U. Resilience in the Context of Cyber Security: A Review of the Fundamental Concepts and Relevance. *Applied Sciences*. 2024. Vol. 14(5). Article 2116. DOI: 10.3390/app14052116
6. Tzavara V., Vassiliadis S. Tracing the evolution of cyber resilience: a historical and conceptual review. *International Journal of Information Security*. 2024. URL: <https://link.springer.com>
7. Schmitz A., Becker R., Müller T. *Global Supply Chain Resilience*. Berlin : Springer, 2025. 301 p. URL: <https://link.springer.com/>
8. UNCTAD. *World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy for All*. Geneva : United Nations, 2023. 240 p. URL: <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2023>
9. Dissanayake P. Brain drain or economic gain? Untangling the global migration-growth puzzle through causality and time-frequency lenses. *Journal of Migration Studies*. 2025. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590051X25000383>
10. Vega-Muñoz A., González-Gómez-del-Miño P., Contreras-Barraza N. The Determinants of Brain Drain and the Role of Citizenship in Skilled Migration. *Social Sciences*. 2025. Vol. 14(3). Article 132. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci14030132>
11. Mohamed S. A. F., Amer G. A., Abdel Fattah K. The Impact of Brain Drain on Economic Growth: Addressing Diaspora Externalities. *Migration Letters*. 2024. Vol. 21(Suppl. 2). P. 762–786. URL: <https://migrationletters.com/index.php/ml/article/view/6955>
12. Allen F., Beck T., Carletti E. *Financial Stability and Regulation*. Cambridge : Cambridge University Press, 2022. 356 p.
13. Claessens S., Kodres L. *Financial Regulation and Systemic Risk*. Washington, DC : International Monetary Fund, 2019. 210 p.
14. Buriak P. Yu. Finansova stiiikist ta ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh voiennykh vyklykiv. *Finansy Ukrainy*. 2023. No. 5. P. 7–21.
15. Bezvershenko Y., Ganguli I., Talavera O., Gorodnichenko Y. Innovation for Economic Resilience: Strengthening Ukraine's Human Capital and Science Sector. CEPR Policy Insight No. 138. CEPR Press, Paris & London, 2025. URL: <https://cepr.org/publications/policy-insight-138-innovation-economic-resilience-strengthening-ukraines-human-capital>
16. International Monetary Fund (IMF). *Global Financial Stability Report*, April 2024 – “The Last Mile”. Washington, DC : IMF, 2024. 180 p. URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/GFSR/2024/April/English/ch3.ashx>
17. Claessens S., Kodres E. L. The Regulatory Responses to the Global Financial Crisis: Some Uncomfortable Questions. IMF Working Paper No. 2014/046. Washington, DC : International Monetary Fund, 2014. URL: <https://mf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/The-Regulatory-Responses-to-the-Global-Financial-Crisis-Some-Uncomfortable-Questions-41422>
18. World Bank. *Global Economic Prospects*: June 2023. Washington, DC : World Bank, 2023. 240 p. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5443e6bba11cd7fa7c0c678a20edd4dd-0350012023/original/GEP-June-2023.pdf>
19. OECD. *Supply Chain Resilience Review: Navigating Risks*. Paris : OECD Publishing, 2025. 184 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/94e3a8ea-en>
20. United Nations Development Programme (UNDP). *Human Development Report 2023/2024: Breaking the Gridlock – Reimagining Cooperation in a Polarized World*. New York : UNDP, 2024. 264 p. URL: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2023-24reporten.pdf>
21. World Economic Forum. *Global Cybersecurity Outlook 2024*. Geneva : WEF, 2024. 54 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Cybersecurity_Outlook_2024.pdf
22. International Labour Organization (ILO). *World Employment and Social Outlook: Trends 2023*. Geneva : ILO, 2023. 156 p. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@inst/documents/publication/wcms_865332.pdf

REFERENCES:

1. Baldwin, R. (2016). *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*. Cambridge, MA: Harvard University Press. 344 p. Available at: <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674237841>
2. OECD. (2021). *OECD Economic Outlook 2021*. Paris: OECD Publishing. 260 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/66c5ac2c-en>
3. Rodrik D. (2023). What's Next for Globalization? *Project Syndicate*. Available at: <https://project-syndicate.org/commentary/failure-of-hyper-globalization-creates-need-for-new-economic-narrative-by-dani-rodrik-2023-03>
4. Kukhar S., Kravchy, Yu. & Brechko O. (2023). Digital Transformation and Economic Security of Enterprises. *Journal of Security Studies*, 5(2), 45–59.
5. Araujo M. S. d., Machado, B. A. S., & Passos, F. U. (2024). Resilience in the Context of Cyber Security: A Review of the Fundamental Concepts and Relevance. *Applied Sciences*, 14(5), 2116. DOI: <https://doi.org/10.3390/app14052116>
6. Tzavara V. & Vassiliadis S. (2024). Tracing the evolution of cyber resilience: a historical and conceptual review. *International Journal of Information Security*. Available at: <https://link.springer.com>
7. Schmitz A., Becker R. & Müller T. (2025). *Global Supply Chain Resilience*. Berlin: Springer. 301 p. Available at: <https://link.springer.com/>

8. UNCTAD. (2023). *World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy for All*. Geneva: United Nations. 240 p. Available at: <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2023>
9. Dissanayake P. (2025). Brain drain or economic gain? Untangling the global migration-growth puzzle through causality and time-frequency lenses. *Journal of Migration Studies*. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590051X25000383>
10. Vega-Muñoz A., González-Gómez-del-Miño P. & Contreras-Barraza N. (2025). The Determinants of Brain Drain and the Role of Citizenship in Skilled Migration. *Social Sciences*, 14(3), 132. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci14030132>
11. Mohamed S. A. F., Amer G. A. & Abdel Fattah K. (2024). The Impact of Brain Drain on Economic Growth: Addressing Diaspora Externalities. *Migration Letters*, 21(S2), 762–786. Available at: <https://migrationletters.com/index.php/ml/article/view/6955>
12. Allen F., Beck T. & Carletti E. (2022). *Financial Stability and Regulation*. Cambridge: Cambridge University Press. 356 p.
13. Claessens S. & Kodres L. (2019). *Financial Regulation and Systemic Risk*. Washington, DC: International Monetary Fund. 210 p.
14. Buriak P. Yu. (2023). Finansova stikist ta ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh voiennykh vyklykiv. *Finansy Ukrainy*, (5), 7–21.
15. Bezvershenko Y., Ganguli I., Talavera O. & Gorodnichenko Y. (2025). Innovation for Economic Resilience: Strengthening Ukraine's Human Capital and Science Sector. *CEPR Policy Insight*, No. 138. CEPR Press. Paris & London. Available at: <https://cepr.org/publications/policy-insight-138-innovation-economic-resilience-strengthening-ukraines-human-capital>
16. International Monetary Fund (IMF). (2024). *Global Financial Stability Report*, April 2024 – “The Last Mile”. Washington, DC: IMF. 180 p. Available at: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/GFSR/2024/April/English/ch3.ashx>
17. Claessens S. & Kodres E. L. (2014). The Regulatory Responses to the Global Financial Crisis: Some Uncomfortable Questions. *IMF Working Paper*, No. 2014/046. Washington, DC: IMF. Available at: <https://imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/The-Regulatory-Responses-to-the-Global-Financial-Crisis-Some-Uncomfortable-Questions-41422>
18. World Bank. (2023). *Global Economic Prospects: June 2023*. Washington, DC: World Bank. 240 p. Available at: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5443e6bba11cd7fa7c0c678a20edd4dd-0350012023/original/GEP-June-2023.pdf>
19. OECD. (2025). *Supply Chain Resilience Review: Navigating Risks*. Paris: OECD Publishing. 184 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/94e3a8ea-en>
20. United Nations Development Programme (UNDP). (2024). *Human Development Report 2023/2024: Breaking the Gridlock – Reimagining Cooperation in a Polarized World*. New York: UNDP. 264 p. Available at: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2023-24reporten.pdf>
21. World Economic Forum (WEF). (2024). *Global Cybersecurity Outlook 2024*. Geneva: WEF. 54 p. Available at: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Cybersecurity_Outlook_2024.pdf
22. International Labour Organization (ILO). (2023). *World Employment and Social Outlook: Trends 2023*. Geneva: ILO. 156 p. Available at: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@inst/documents/publication/wcms_865332.pdf

Стаття надійшла: 15.09.2025
Стаття прийнята: 12.10.2025
Стаття опублікована: 06.11.2025